

HALINA BARTWICKA

WSP w Bydgoszczy

O SWOISTYM CHARAKTERZE CZASOWNIKA POTOCZNEGO (NA MATERIALE CZASOWNIKÓW ROSYJSKICH I ICH EKWIWALENTÓW POLSKICH)

Czasowniki należą do najbardziej częstotliwych i uniwersalnych pełnoznaczących klas funkcjonalnych języka potocznego. Wiąże się to bezpośrednio ze specyfiką i szczególną rolą tej odmiany języka w akcie komunikacji. Charakterystyczną cechą języka potocznego jest jego ekspresywność, emocjonalność, obrazowość. Żywy język mówiony odznacza się jak wiadomo sporą dynamicznością. Swobodna, spontaniczna wypowiedź cechy te osiąga w dużej mierze właśnie dzięki znacznemu występowaniu w niej czasowników, zwłaszcza ekspresywnych. Na czym polega swoista rola czasownika, jego szczególnych możliwości jako wyrazistych, sugestywnych i skutecznych środków wyrażania myśli i uczuć mówiącego? Otóż ogólnie rzecz biorąc potencjalna wielofunkcyjność czasownika znajduje wyjaśnienie w bogactwie i wszechstronności jego struktury znaczeniowej, a także w różnorodności związków składniowych. W wielu wypadkach plastyczność wypowiedzi uzyskuje się dzięki oryginalnemu doborowi czasowników, dzięki swoistemu, niestandardowemu sposobowi włączania ich do kontekstu. Czasownik posiada bogaty paradygmat form pozwalających przekazać nie tylko najróżniejsze odcienie uczuć i myśli, ale także gesty, mimikę, ruchy mówiącego, co z kolei czyni jego wypowiedź żywą, komunikatywną, pełną ekspresji. Poza tym czasownik stanowi znakomity materiał dla wszelkiego rodzaju innowacji słowotwórczych i znaczeniowych. Należy odnotować, że właściwości te dotyczą nie tylko czasownika funkcjonującego w języku potocznym, ale występującego także w innych odmianach języka ogólnonarodowego. Jednak czasownik potoczny wyróżnia się określoną specyfiką, posiada cały szereg cech stanowiących o jego odrębności.

W niniejszym artykule zamierzam je przedstawić na przykładzie kilkunastu mniej lub bardziej ekspresywnych czasowników potocznych nie odnotowanych dotąd w słownikach objaśniających języka rosyjskiego, w tym także w ostatnio wydanym MAS¹. Nie występują one również w słownikach rosyjsko-polskich. Dodatkowym celem, jaki sobie stawiam, jest ustalenie (przynajmniej tam, gdzie jest to możliwe) polskich ekwiwalentów tych wyrazów.

Zebrany materiał w większości znajduje odzwierciedlenie w źródłach pisanych (utwory literatury współczesnej, teksty gazet i czasopism), a także pochodzi z różnego typu wypowiedzi ustnych (audycje radiowe, programy telewizyjne, dialogi filmowe oraz nieliczne przykłady zaczerpnięte z bezpośrednich rozmów z Rosjanami). Ten bogaty i różnorodny materiał pozwala zauważyć, że indywidualne sposoby używania czasowników, ich formalnych przekształceń, ich najróżniejszych modyfikacji znaczeniowych w mowie potocznej są wprost nieograniczone. Przy czym całe bogactwo semantyczne czasownika zależy nie tylko od struktury

ry wewnętrznej wyrazu, jego budowy morfologicznej, lecz także od związku składniowego tworzonego z jego udziałem.

Co zatem stanowi o szczególnych cechach czasownika potocznego? Do najbardziej istotnych jego charakterystyk należy tendencja do semantycznej kondensacji (семантическая насыщенность) i tendencja do semantycznej niewyrazistości (семантическая диффузность)². Jeśli chodzi o używanie tych jednostek językowych w akcie komunikacji, to z jednej strony obserwuje się wykorzystywanie gotowych, już istniejących czasowników w najróżniejszych, niekiedy niestandardowych sytuacjach, co świadczy o umiejętności naturalnego, swobodnego użytkowania języka. Z drugiej zaś tworzenie czasowników okazjonalnych, oryginalnych świadczących często o niepowtarzalnych możliwościach mówiącego, o jego wyuczuciu językowym i umiejętnościach swobodnego operowania tworzywem językowym. Te kontrastowe cechy tylko pozornie się wykluczają, w istocie są bezpośrednio związane z konstytutywnymi cechami języka potocznego, a mianowicie z tendencją do automatyzmu mowy i tendencją do swobody tworzenia nowych wyrażeń, do własnej "twórczości" językowej. Do najważniejszych cech odmiany potocznej należy aktywne stosowanie wyrazów w znaczeniu przenośnym, dotyczy to także, a może przede wszystkim czasowników. Wyraża się w tym dążenie do indywidualnego, nietuzinkowego sposobu formułowania myśli, do zaprezentowania własnych możliwości wzbogacania wypowiedzi. Nierzadkim zjawiskiem są wszelkiego rodzaju innowacje leksykalne w obrębie czasownika, a także innowacje słowotwórcze, np. tworzenie formacji czasownikowych z podwójnymi przedrostkami, czasowników od nietypowej podstawy rzeczownikowej, tworzenie ekspresywizmów itp. Część tego rodzaju indywidualizmów nie wychodzi poza ramy konkretnej sytuacji, zachowuje postać wyrazów tworzonych "na okazję" i po pewnym czasie zanika. Spora natomiast część dzięki swej barwności, świeżości bywa upowszechniana, stosowana coraz aktywniej i wreszcie staje się stałym faktem języka potocznego.

Nim przejdę do analizy wybranych czasowników jeszcze dwie uwagi natury ogólniejszej. Otóż zebrany materiał pozwala stwierdzić, że większość najnowszych czasowników potocznych charakteryzuje się wyraźną antropocentrycznością. Są to więc czasowniki związane z szeroko rozumianą działalnością człowieka (zawodową, społeczną, kulturową), ze sposobem bycia, zachowania się, sposobem mówienia itp. Ich powstanie lub modyfikacja jest ściśle związana z kontekstem lub konsytuacją. Dzięki temu są one zrozumiałe, mimo że często są to struktury nietypowe, nietradycyjne.

Przechodzę do analizy zebranego materiału. 1. Zacznę od czasowników semantycznie skondensowanych. Według słów M. Kitajgorodskiej, są to "глаголы, впитавшие в себя разные элементы контекста"³ i dalej "глаголы этого типа обозначают действие опосредствованно - через указание на субстанцию, участвующую в нем"⁴. Chodzi zatem o czasowniki o przejrzystej semantyce, są to formacje odrzeczownikowe, które realizują pewien typowy dla czasowników odrzeczownikowych schemat znaczeniowy: 'być kim lub robić to, na co wskazuje podstawa', a więc комбайнерить 'работать комбайнером', бригадирить 'руководить бригадой, быть бригадиром', пожарить 'работать пожарником', завклубить 'заведовать клубом', кислородиться 'дышать свежим воздухом', курортничать 'отдыхать на курорте', субботничать 'принимать участие в субботниках',

акварелить 'рисовать акварелью', поддомкратить 'приподнять с помощью домкрата', французить 'говорить в нос из-за простуды'. Semantyzacja tych czasowników nie budzi na ogół wątpliwości, są czytelne, nie powodują różnorodnych interpretacji, nie są przez uczestników aktu komunikacji postrzegane jako wieloznaczne i nawet wyjęte z kontekstu są rozumiane zgodnie z intencją mówiącego. Pewną dwuznaczność mógłby dopuszczać jedynie czasownik французть jako 'притворяться французом, jednak wystarczy uwzględnić nieduży kontekst, by sprawa nie budziła wątpliwości: – Ты в садик не идешь? – Нет, Мишка у меня дома сидит, опять французит; Как мы будем слушать его доклад, он сегодня сильно французит.

Czasowniki tej grupy następczą sporo trudności przy tłumaczeniu ich na język polski. W zasadzie zaledwie dla kilku z nich można ustalić odpowiedniości, przy czym bardzo niedoskonałe, a więc завклубить to 'szefować (w klubie)', курортничать 'wczasować (por. Jeżdżę wczasować nad morze) oraz кислородиться 'dotleniać się, przy czym w ostatnim wypadku trudno mówić o adekwatności, jeśli jako translat przywołuje się wyraz neutralny. Trudności te wywołane są faktem, że każdy język ma swoisty charakter, że modele słowotwórcze jednego języka nie zawsze mogą być realizowane w drugim ze względu na różne czynniki kulturowe, społeczne, obyczajowe, a nawet warunki artykulacyjne⁵. Ustalenie odpowiedniości przekładowych dla tych czasowników jest jednak możliwe, wymaga to żmudnych studiów tekstowych, poszukiwań, a także umiejętności stosowania optymalnego tłumaczenia opisowego.

2. Czasowniki semantycznie niewyraziste, затарте. M. Kitajgorodskaja pisze: "контекст, речевая ситуация, общий опыт говорящих могут явиться причинами образования глаголов с семантически опустошенными основами"⁶. Затарта, "mglista" semantyka tych czasowników konkretyzuje się zawsze w określonej sytuacji. Czasowniki te zachowują wyłącznie sem podstawowy, ogólny, zaś uściślenie znaczenia następuje w zależności od związków syntagmatycznych. Na przykład wyraz сварганить zawiera ogólny element znaczeniowy 'сделать что-либо быстро, как получится, на скорю руку', jednak w różnych związkach wyrazowych następuje jego konkretyzacja: сварганить статью 'написать', сварганить суп 'сварить', сварганить кофту 'связать', сварганить коляску 'смастерить'. Ekwivalenty polskie będą również różnorodne i w takiej samej mierze zabarwione stylistycznie. Będą to kolejno translaty nasmarować, wysмаżyć artykuл; upichćić, upitрасić зуpе; удьергаć sweter; sklećić wózek. Czasowniki tego typu są niezwykle częstotliwe w języku potocznym. W nich najbardziej odzwierciedla się doświadczenie językowe mówiących, ich cechy indywidualne, takie jak poczucie humoru, dowcip, inteligencja, a także różne okoliczności, w jakich odbywa się rozmowa, stopień zażyłości między rozmówcami, ich wiek, zawód itp.

Wymienię kolejno czasowniki danej grupy w tych znaczeniach, jakie znajdują poświadczenie w moim materiale: перешкандыбать 'перейти из одного места в другое, прихрамывая' przekuśtykać; подьелдыкивать 'зло насмехаться, язвить' patrzasać się, dogryзаć; шурашить 'искать, вести дознание' przetrzasać, przeczесыwać; трюхать 'медленно идти', a także 'ехать' /por. потихоньку потрюхаем домой; к Наташе потрюхаем на таксишке/ wlec się, człараć;⁷ зафитилить 'закинуть' wpakować, wcisnąć /por. зафитилить белье в тахту wcisnąć, wpakować pościel do tapczanu/; профуфукать

'истратить, промотать' przepuścić, przeszczać; пришпандырить, czasownik ten może być używany w różnych sytuacjach, jego ogólne znaczenie 'интенсивно совершить какое-либо конкретное физическое действие' występuje w następujących połączeniach: пришпандырить гвоздь 'przybić' przywalić, пришпандырить отломанную плитку 'приварить', пришпандырить марку 'приклеить', dla dwóch ostatnich użyć nie posiadam polskich zaświadczeń, choć w języku młodzieżowym można usłyszeć przywalić znaczek za tysiąc złotych; бабакнуть 'с силой ударить, стукнуть' walnąć, ғапнақ; измахратиться 'обноситься, обтрепаться' sfatygować się; профилонить 'бездельничать какое-то время' poobijać się; расклацать 'разбить' rozwalić, roztrzaskać; зафигачить 'втиснуть куда-либо, затолкнуть' wścibić, upchać oraz 'положить, убрать, спрятать так, что трудно найти' zawieгuszyć, wcisnąć; проволынить 'проявляя медлительность, задержать выполнение чего-л'. przegarić, rościć coś; затихрить 'сделать менее открытым, гласным, подавить' wyciszyć. Wydaje się, że przenośne znaczenie polskiego wyciszyć 'powodować, że coś staje się mniej głośnie' może być wykorzystane w tłumaczeniu rosyjskiego затихрить (por. фестиваль нарочно затихрили фестиал специально wyciszyли).

Powyższe przykłady potwierdzają tezę o niezwykle "elastycznym" zakresie semantyki czasownika potocznego i o jego szczególnej zdolności napelniania się konkretnym znaczeniem w zależności od kontekstu i sytuacji pozajęzykowej. Zmiana typowej łączliwości wyrazów w języku potocznym prowadzi do powstawania różnorodnych znaczeń sytuacyjnych i pojawiania się w strukturze semantycznej wyrazu pewnych "nadwyżek znaczeniowych".

3. Czasowniki w znaczeniu przenośnym. Ich występowanie jest w języku potocznym typowe, zdecydowanie bardziej częstotliwe niż w innych odmianach języka ogólnonarodowego. Przy czym z punktu widzenia właściwości semantycznych zajmują one miejsce pośrednie. Mogą być wśród nich zarówno czasowniki semantycznie skondensowane, jak i semantycznie "rozmyte", niewyraźne. Zależy to od sposobu przeniesienia znaczenia, od rodzaju skojarzeń leżących u podstaw tego przeniesienia oraz w istotnym stopniu od sytuacji, w jakiej przebiega dialog. Najczęściej jest to metaforyzacja tradycyjnych czasowników oznaczających konkretne czynności fizyczne np. навесить, посець, прокрутить, пахать, провибрировать itd. poprzez zastosowanie ich w odniesieniu do ludzi. Głównym bodźcem do takiego ich użycia jest dążność do zaostrenia ekspresji wyrazów, a zwłaszcza do emocjonalnego wyrażenia oceny danego zjawiska. A więc przenośne znaczenie czasownika навесить 'поручить дополнительную обременительную работу' oparte jest na znaczeniu realnym 'повесить много чего-л., развесить в каком-л. количестве'. Ważną rolę odegrał tu zapewne element ilościowy: было много, прибавили еще что-то (por. Леонову навесили еще три здания, хотя в своих основных вертится как белка в колесе). Ekwivalentem w języku polskim mogły być czasowniki wlepić, wdusić.

W przenośnym znaczeniu laksemu пахать 'напряженно, усиленно работать, трудиться' nie wyczuwa się obecnie świeżości. Wyraz ten właśnie w znaczeniu wtórnym używany jest bardzo powszechnie, dlatego może dziwić fakt, że nie odnotowano go ani w MAS ani w WSRP. Polski słownik objaśniający SJP Szymcz rejestruje czasownik orać z kwalifika-

torem *pot.* 'ciężko pracować, harować', podpowiada więc translaty orać, harować, dodałabym jeszcze dla niektórych kontekstów szarpać się.

Relacje motywacyjne metaforycznego znaczenia *посечь* 'выявить, обнаружить' są dość trudne do ustalenia. Można jedynie założyć, że w wykryciu, ujawnieniu danego faktu stosuje się metodę "odcinania" elementów zbędnych, zaciemniających sprawę i wówczas realne znaczenie 'отсечь, ссечь все' i 'сечь некоторое время' nie jest zupełnie bez związku z nową wartością semantyczną tego czasownika. Za niezłe odpowiedniki polskie można uznać pokarować się, połapać się.

Прокрутить 'восстановить последовательно в памяти' motywuje się wyrażenie przez związek z konkretną czynnością (znaczenie podstawowe 'воспроизвести снятый на пленку фильм или записанную ленту'): odtworzyć film, to przesuwać kolejno obrazy, zaś odtworzyć coś w pamięci, to przywoływać poszczególne obrazy, sceny "zarejestrowane" wcześniej. (Por. На досуге Важнин прокрутил разговор с начальником). W języku polskim nie odnotowałam translatu zabarwionego stylistycznie i równie obrazowego. Nasuwa się jedynie neutralne odtwarzać.

Czasownik *провибрировать* w znaczeniu 'продрожать, протрястись от волнения' zawdzięcza swoją ekspresję pośredniemu skojarzeniu. *Вибрировать* to 'находиться в состоянии вибрации' czyli drzeć. Drzenie z kolei może być wywołane najróżniejszymi emocjami, a więc drzeć można ze strachu, gniewu, złości, wzburzenia, niepokoju itp. To obrazowe użycie czasownika *провибрировать* zawiera oprócz oceny stanu także jego intensywność (por. После такого заявления провибрировал пять минут и ответил). Równie ekspresywne w języku polskim będą czasowniki spienić się, zakipieć.

Przejdę teraz do czasowników, w których metaforyzacja rozwija się w oparciu o wyrazy pierwotnie oznaczające czynność lub sposób zachowania się człowieka i które pozostają w tej sferze tematycznej, lecz nabierają charakteru obrazowych skrótów myślowych, realizują w ten sposób zasadę ekonomii językowej. W słowie *отплясать* 'проработать какое-л. время самостоятельно' następuje żartobliwe przewartościowanie treści dobrze znanego czasownika neutralnego /'исполнить какой -л. танец' i 'кончить плясать'/. Relacja między znaczeniem podstawowym i przenośnym jest tu bardzo ogólnikowa, istotną rolę odgrywa raczej prefiks *ОТ* - oznaczający 'завершение и прекращение действия' (por. отгулять, отзаниматься, отужинать) i może jeszcze semy ogólne 'выkonywać coś szybko, aby najprędzej'. (Por. Три месяца отплясал на фабрике под наблюдением деда и наконец... собственный станок!). W polszczyźnie równorzędne stylistycznie będzie odwalić, a dla pewnych kontekstów także odfajkować, przeskoczyć.

Przenośne znaczenie czasownika *усидеть* 'потратить много денег на еду и напитки за время пребывания с кем-л. в кафе, ресторане и т. п.' oparte jest na znaczeniu realnym 'сидя за столом, съесть или выпить что-л. полностью или в большом количестве'. Stosunki motywacyjne są tu bardzo wyraźne, powiedziałabym nawet, że różnice w odcieniach znaczeniowych są ledwo dostrzegalne, przenośnia, jak się wydaje, służy tu do pewnego eufemistycznego ukrycia wyrazu, a także do zaakcentowania dużej ilości, intensywno-

поści (por. Вчера в Садко мы с Юрием усидели двести рублей). Polskie ekwiwalenty, to przepuścić, przehulać.

Включится - w znaczeniu wtórnym - 'понять происходящее, сориентироваться в окружающем'. To nowe znaczenie jest modyfikacją treści wyjściowej 'стать участником чего-л., войти во что-л.', w jej rezultacie rozszerza się zakres semantyczny wyrazu, chodzi bowiem nie tylko o uczestniczenie w czymś, ale uczestniczenie aktywne, z pełną orientacją, dodatkowo zaznacza się naturalność, swobodę zachowania oraz łatwość percepcji. (Por. Она включилась сразу, лишь только погас свет и зажегся экран). Polski przekład adekwatny stylistycznie mogą zapewnić leksemy połąpać się, рокароваć.

Kształtowanie się nowego odcienia znaczeniowego w wyrazie чикаться 'проявлять особую шепетильность, считаться с кем-л'. polega na pewnym tylko przegrupowaniu składających się na znaczenie pierwotne ('канителиться, возиться') cech semantycznych. Chodzi nie tylko o to, by zająć się kimś lub czymś wymagającym wiele czasu, ale by zająć się serdecznie, z taktem, z uwagą (por. Со мной обращаются как с иностранцем, причем иностранцем второго сорта, с которым можно особо не чикаться). Myślę, że dla takiego użycia właściwym ekwiwalentem w polszczyźnie potocznej będzie ceregielić się, cackać się.

Omówione wyżej czasowniki odznaczają się różnym stopniem zabarwienia uczuciowego. Nowe przenośne znaczenie na ogół powoduje pojawienie się komponentu oceniającego много, напряженно, сильно, быстро itd. Są one ściśle powiązane z konsytuacją. Używając takich wyrazów w niestandardowym kontekście mówiący dla osiągnięcia pożądanej ekspresji, w celu oddziaływania na wyobraźnię i emocje odbiorcy przywołuje różne skojarzenia. Niektóre z tych czasowników motywują się wyraziście, poza tym są oryginalne, plastyczne, można spodziewać się, że wejdą na stałe do ruszczyzny potocznej, w innych zaś sposób przeniesienia wydaje się zbyt indywidualny, może to oznaczać, że nowa treść wyrazu nie ma szans na ustabilizowanie się.

4. Czasownik potoczny wyróżnia się nie tylko pod względem właściwości semantycznych, jego specyfika przejawia się także w zakresie słowotwórstwa. Należy podkreślić, że ta grupa wyrazów nie posiada własnego arsenału środków słowotwórczych. Spośród wszystkich formantów uczestniczących w tworzeniu czasowników zabarwionych emocjonalnie jedynie sufiksy -ну, -ану można uznać za potoczne. W odróżnieniu od języka ogólnego, na płaszczyźnie potocznej tworzą one nie tyle czasowniki jednokrotne, ile zawsze wzbogacone dodatkowymi odcieniami znaczeniowymi i konotacjami (intensywność, niespodziewany charakter czegoś, pewna nonszalancja i poufalość w stosunkach między uczestnikami aktu komunikacji). Wymienię kilka formacji tego typu: перешушукнуться 'коротко переговорить друг с другом шепотом, обычно по секрету', резануть 'коротко и резко сказать' /por. Поедем в "Путь" - резанул по нервам хмурый голос/, лупануть 'высртелить точно, без промаха', роботнуть 'мгновенно, ловко обокрасть' /por. Ночью роботнули ювелирный на Охте/. Formacje tego typu nie mają analogów w języku polskim, dlatego też dobór ekwiwalentów jest utrudniony. Mogę zaproponować jedynie dwa nacechowane stylistycznie: лупануть 'kropnąć' i роботнуть 'obrobić', choć ekspresja wynika nie z budowy słowotwórczej tych wyrazów, lecz jest zawarta w samej podstawie.

Najbardziej rozpowszechnionym zabiegiem słowotwórczym, jakiemu poddany jest czasownik potoczny jest tak zwana podwójna, a niekiedy nawet potrójna prefiksacja. Jest ona stosowana w celu wyrażenia ironii, uprzejmości, złagodzenia wymówki, podkreślenia sympatii dla rozmówcy, zaprezentowania swojej delikatności itp. Często występuje w nich komponent znaczeniowy *легко, немного, чуть-чуть*, np. *поднапутать 'немного напутать'*, *подзажать 'утаить на некоторое время'*, *поднакопить 'немного накопить'*. Inne przykłady, rzadko spotykane, niekiedy używane obrazowo: *недовычитать 'прочитать невнимательно, пропуская самое существенное' /рог. Было ясно, что вычитал из ленинской статьи Н. Шмелев и что недовычитал Ю. Воробьевский/*, *подзалететь 'попасть в трудное положение' /рог. Подзалетели они с этой реконструкцией, дело оказалось куда как непростое/*, *повымести 'подметая, удалить в несколько приемов сор'*, *запохаживать 'начать похаживать'*, *навыучивать 'выучить многих'*.

Przytoczę w tym miejscu kilka przykładów formacji z pojedynczym prefiksem, lecz odznaczających się oryginalnością, świeżością użycia. W wyrazach tych następuje modyfikacja znaczeniowa dokonywana właśnie przez dany prefiks: *поднадеться 'одеться наскоро'*, *заизвиняться 'начать извиняться'*, *пронадяться 'напрасно понадяться'*, *дозаявить 'внести дополнительную заявку'*.

Do ciekawych przykładów operowania tworzywem językowym należy urabianie czasowników sposobem prefiksarno-sufiksarnym od takich podstaw słowotwórczych, które w języku ogólnym nie dopuszczają obok siebie formantów, np. *пережениваться 'жениться не в первый раз'*, *подфарцовывать 'понемногу, изредка фарцевать'*, /т.е. спекулировать вещами, купленными у иностранцев/.

Derywaty te stanowią przykłady indywidualnego, niestandardowego tworzenia wyrazów, odznaczają się lakonicznością formy, a jednocześnie stanowią strukturę kondensującą bogatą treść. Ponieważ często są nietypowe, to one również następczą trudności przy przekładzie na język polski. Jedynie dla kilku spośród wymienionych wyżej czasowników mogą zaproponować odpowiedniości przekładowe, przy czym główny ładunek ekspresji zawierają ich podstawy słowotwórcze, a nie sposób derywacji: *поднапутать* trochę nakręcić, namotać, *подзажать* uciuć, zachomikować, *подзалететь* wkopać się, wplątać się, *поднадеться* ogarnąć się.

Charakterystyczną cechą procesu słowotwórczego w języku potocznym jest prawie nieograniczona możliwość tworzenia wyrazów "na okazję", na poczekaniu. Dotyczy to również czasownika. Może on być tworzony od najróżniejszych części mowy, np. od przysłowka, od przymiotnika, od wykrzyknika, a także od takich nazw konkretnych, które w języku ogólnym nie mogłyby stanowić podstawy słowotwórczej, np. *юзить 'идти юзом'*, *шустрить 'делать что-л. быстро, ловко'*, *эхнуть 'произнести эх'*, *раскышнуть 'отогнать, отпугнуть возгласом кыш'*, *лялякать 'болтать'*, *пошурупить 'подумать, поразмыслить' /рог. Я люблю, когда головой пошурупить надо/*, *подботфортить 'подвернуть штанины'*, *лихачить 'проявлять удалство, вести себя как лихач'*. W tej grupie wyrazów również nie dla wszystkich można obecnie ustalić transalty, podam zaledwie kilka: *лялякать* paplać, *пошурупить* pogłównkować, *лихачить* brawurować, szarżować.

Na zakończenie warto jeszcze raz podkreślić, że czasownik potoczny odznacza się dużym zabarwieniem emocjonalnym, ekspresywnym, jego semantyka ujawnia się przede wszystkim w konsytuacji, jego modyfikacje znaczeniowe bardziej niż w języku ogólnym są uzależnione od związków syntagmatycznych. Struktura słowotwórcza czasownika potocznego oparta jest na modelach neutralnych, lecz pozostawia wiele miejsca dla inwencji językowej uczestników aktu komunikacji.

WYKORZYSTANE SŁOWNIKI I ICH SKRÓTY

- MAS - Słownik ruskogo języka, AN SSSR, izd. 2, t. I-IV, Moskwa 1981-1984
 SJPSzymcz - Słownik języka polskiego, pod red. M. Szymczaka, t. I-III, Warszawa 1978-1980
 WSRP - A. Mirowicz, I. Dulewiczowa, I. Grek-Pabisowa, I. Maryniakowa, Wielki słownik rosyjsko-polski, wyd. 3, t. 1-2, Moskwa – Warszawa 1986–1987

PRZYPISY

- ¹ Wykaz skrótów podaje w końcu artykułu
- ² Zob. E. A. Земская, М. К. Китайгородская, Е. Н. Ширяев: Русская разговорная речь. Москва 1981;
Д. В. Девкин: Немецкая разговорная речь. Москва 1979
- ³ E. A. Земская, М. К. Китайгородская, Е. Н. Ширяев, op.cit. s. 150
- ⁴ Ibidem, s. 151
- ⁵ Polszczyzna np. nie zna wyrazu ani związanego z nim desygnatu *subbotnik, zatem czasownik derywowany od niego jest niemożliwy
- ⁶ E. A. Земская, М. К. Китайгородская, Е. Н. Ширяев op.cit. s. 149
- ⁷ Dla drugiego użycia nie znalazłam dotąd ekwiwalentu w języku polskim.

О СПЕЦИФИКЕ РАЗГОВОРНОГО ГЛАГОЛА /НА МАТЕРИАЛЕ РУССКИХ ГЛАГОЛОВ И ИХ ПОЛЬСКИХ ЭКВИВАЛЕНТОВ/

Резюме

Среди знаменательной лексики разговорной речи глаголы являются самым употребительным классом слов, они способны передать основные черты живой, спонтанной, непринужденной речи, такие как экспрессивность, эмоциональность, образность. С семантической точки зрения это чрезвычайно емкая и богатая категория слов, их смысловая структура во многом предопределяется контекстом и конситуацией. В сфере словообразования глагола, с одной стороны, отражается стремление к стандартизации и автоматизации разговорной речи, с другой же, представлены большие возможности словотворчества говорящего.

К наиболее существенным характеристикам разговорного глагола относятся тенденция к семантической насыщенности и тенденция к семантической диффузности, активное употребление слов в переносном значении, всякого рода окказиональные образования, а также свобода действия разнообразных словообразовательных типов.

В статье проводится семантический анализ нескольких десятков экспрессивных глаголов, до сих пор не отмеченных толковыми словарями русского языка. Выявляются специфические оттенки значений этих слов, разного рода "приращения смысла" или "семантические добавки", обнаруживающиеся в конкретном контексте. Для подавляющего большинства из них устанавливаются польские соответствия.